

Verdrietfestival

Verdriet en een festival; het lijken twee onverenigbare tegenpolen. Bij verdriet wil je het liefst wegkruipen in een hoekje, met jezelf zijn. Om de buitenwereld vooral niet te laten merken wat er in je omgaat. Naar een festival ga je voor de uitbundigheid, het samenzijn. Het is een plek die je bezoekt om blijheid en andere gemakkelijk te delen emoties naar buiten te laten komen. Een festival om verdriet juist met elkaar te delen in plaats van er stilletjes door te worden opgeslokt, was er nog niet. Tot vorig jaar, toen initiatiefneemster Margreet Sweerts het eerste Verdrietfestival organiseerde. 'Ik voelde een innerlijke noodzaak om letterlijk ruimte te maken voor het gezamenlijk toelaten van verdriet.'

Met het Verdrietfestival heeft de regisseuse een nieuw festivalconcept voor ogen. Geen jaarlijks terugkerend evenement op dezelfde plek, maar een organisch groeiend gemeenschappelijk initiatief dat zich rond een kern van muzikaliteit ontwikkelt, in dit geval het Verdrietconcert. 'Vorig jaar kregen we het festival van de grond door samenwerking te zoeken met bijvoorbeeld de Universiteit Maastricht en een filosofisch instituut in Aken,' licht Margreet toe. 'Waar ik naartoe wil is dat mensen ons uitnodigen om het concert een rol te laten vervullen in wat zij doen met het thema 'verdriet'. We zijn flexibel inzetbaar. Eigenlijk fungeert het Verdrietconcert als de hartslag in een bloedsomloop met allerlei activiteiten. Samen vormen we een doorlopend festival, als een levend organisme. Ik ben enorm benieuwd hoe het zich dit jaar verder ontwikkelt.'

De reis naar het Verdrietfestival begon voor Margreet zo'n twintig jaar geleden door een persoonlijke ervaring, vertelt ze openhartig. Toen ze een toevallig bezoek bracht aan een begraafplaats, moest ze plotseling enorm huilen. Ze zorgde op dat moment al jarenlang voor haar zieke moeder, die er nog wel, maar eigenlijk ook niet was. Op het kerkhof besefte Margreet dat ze geen fysieke plek had om met haar verdriet naartoe te gaan. Het zaadje om zo'n plek te willen creëren was geplant.

Een andere drijfveer om iets met verlies en loslaten te doen kwam vanuit de observatie dat onze maatschappij wordt overspoeld door het maakbaarheids-ideaal. Op sociale media buitelen de geluksberichten over elkaar heen. 'Maar niet alles in het leven heb je in de hand,' zegt Margreet. 'Je kunt niet steeds *up* en *on* zijn. Net als de natuur kent ons leven bepaalde ritmes. Er is dag en nacht, seizoenen wisselen elkaar af. Naast hoogtepunten kent iedereen ook dieptepunten. Waar kun je heen als je in de put zit? Het even niet ziet zitten?'

woorden **Manon Laterveer - de Beer**
beelden **Pierre Hansen**
borduurwerk **Desirée Hammen**

Een partner in het verdriet vond Margreet in zangeres Christina Fischer, die met haar stem als instrument en bewust kiezend voor een repertoire rond dit thema mensen weet te beroeren. Margreet en Christina ontwikkelden het Verdrietconcert als een reis langs verschillende vormen van verdriet. Hierbij passeren volksliedjes de revue, maar ook aria's, kinderliedjes, musicalsongs en popmuziek. 'Klassiek geschoolde zangeressen gebruiken hun stem om te imponeren. Een diva te zijn. Dat doet Christina niet. De zangeres beschikt over experimentele technieken waarbij ze haar lichaam gebruikt om haar stem vrijer te laten klinken. Dit zorgt voor trillingen die je niet onberoerd laten. De klanken die Christina voortbrengt doen een speciaal appèl op de toehoorder,' aldus Margreet.

Een belangrijke rol in de entourage van het concert speelt het werk van borduurkunstenaar Desiree Hammen. 'In de zoektocht naar wat mensen nodig hebben om in een publieke ruimte in gezelschap van anderen tot zichzelf te komen, kwamen we onder meer uit bij de witte zakdoek,' vertelt Margreet. 'Die herinnert ons aan een bijna vergeten troostrijk gebaar. Op verschillende soorten textiel heeft Desiree met kralen 'tranen' geborduurd. Dat heeft iets sprankelends, want verdriet is niet alleen maar zwaar. Er is ook een lichtheid aan de oppervlakte, als een steentje dat het wateroppervlak beroert.'

Misschien klinkt het paradoxaal, maar hoogtepunt in het Verdrietconcert is het gezamenlijk bereiken van de bodem van het verdriet. Zeven minuten lang zingt Christina de aria van Purcell: 'O let me weep' terwijl ze op de grond zit. Maskers die eerder door een performer zijn uitgedeeld, kunnen mensen uit het 28-koppige publiek voor zich houden om desgewenst achter te verdwijnen. Achter de groeps grootte zit een mooie gedachte. Het is een veelvoud van vier, naar de bestaande windrichtingen. En de omvang komt overeen met een klas: klein genoeg om je persoonlijk te laten zien, groot genoeg om je te kunnen verbergen. Je kiest er zelf voor om al dan niet in te gaan op de uitnodiging dichtbij de zangeres te komen zitten, of juist met je rug naar haar toe. Door een continu veranderende setting, ontstaat een fysieke beleving. Dan volgt een stilte, waarin het volgens Margreet erop aankomt toe te laten wat er bij je gebeurt. 'De trillingen van muziek en stemgeluid maken dat iets zich kan onthullen wat op dat moment aanwezig is. Verdriet *an sich* is ook louterend, als je ernaartoe durft te bewegen.'

Heel anders dan bij traditionele concerten is het Verdrietconcert bedoeld als een soort ritueel dat het gevoel van gemeenschappelijke draagkracht oproept. Het middel om dit tastbaar te maken is verfrissend. Tegen het einde krijgt het publiek in tweetallen een ijsblokje dat ze samen tussen de handen nemen. Met aandacht en tijd is menselijke warmte in staat om datgene wat in ons vastzit, te laten smelten. 'Die menselijke potentie moeten we niet vergeten,' benadrukt Margreet. 'Zelfs vreemden kunnen zich zo met elkaar verbinden.'

